

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОЕКТУ

«Система неперервної правової освіти та виховання»

Сучасне суспільство вимагає від особи не лише знання правових основ, законів та законодавчих норм, а й політичної активності, усвідомлення нею власної ролі й значення у житті суспільства та відповідальності за долю своєї держави.

Правова освіта та правове виховання є складною динамічною системою, що поєднує:

- правові знання, на основі яких формуються уявлення про організацію життя громадян у політичному, правовому, економічному, соціальному та культурному середовищах демократичної держави;
- правовий досвід участі в соціально-політичному житті суспільства та практичного застосування знань;
- громадянські чесноти — норми, установки, цінності та якості, притаманні громадянину демократичного суспільства.

Актуальність правової освіти і правового виховання в школі обумовлена такими реаліями політичного життя України:

- спонтанністю, неузгодженістю та безсистемністю зусиль, спрямованих на демократизацію суспільного життя;
- створенням умов для набуття учнями досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії.

У змісті системи виховної роботи школи правова освіта та правове виховання школярів посідає виняткове місце. Особливо актуальне це питання у зв'язку з тим, що прийнятий Кримінально-процесуальний кодекс передбачає кримінальне провадження щодо неповнолітніх (глава 38), яким виповнилося одинадцять років. Значить, є потреба серйозно зайнятись правовим вихованням як у старших, так і в молодших класах школи.

Актуальність проблеми правового виховання школярів на сучасному етапі зумовлена наступними основними факторами:

- по-перше, однією зі сторін усебічного розвитку особистості є наявність у неї високої культури поведінки, адже не можна вважати фізично здорову людину культурною, коли вона, маючи ґрунтовні знання, добре працюючи або навчаючись, порушує норми моралі чи законів;
- по-друге, в Україні спостерігається тенденція до зростання дитячої злочинності, поширення злочинності серед неповнолітніх випереджає її загальне зростання, при цьому вона «омолоджується»;

Тому здійснення правовиховної роботи з учнями є доцільним з перших днів їх перебування в школі.

Мета— формування особистості громадянина України, якому притаманні правова культура, усвідомлення цінності свобод і прав людини;
формування активної громадської позиції учнів школи; правова просвіта педагогів, учнів, батьків.

Завдання проекту:

1. Попередження протиправних дій та вчинків серед учнівської молоді через координацію зусиль педагогів, батьків, ССД, ВКМСД, Центру соціальної служби у справах сім'ї та молоді та інших громадських організацій;
2. Розповсюдження та пропаганда правових знань серед неповнолітніх із метою виховання правової культури та свідомості.
3. Створення умов для набуття учнями досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії.
4. Сприяння становленню активної позиції учнів щодо реалізації прав і свобод людини
5. Утворення у шкільному закладі атмосфери неприпустимості до будь-яких проявів антигромадської, протиправної поведінки.
6. Формування в учнів поваги до закону та відповідальної поведінки, розвиненої правосвідомості, яка виявляється в усвідомленні особистістю своїх прав, свобод, обов'язків, свідомому ставленні до законів та державної влади.

Кінцевими результатами проекту є випускник 11 класу – дитина, якій притаманні почуття гордості за свою родину, школу, Батьківщину та розвинену правосвідомість; яка здатна само реалізовуватися, самостверджуватися і самовдосконалюватися протягом усього життя; свідомо ставиться до своїх прав і обов'язків перед суспільством та державою; вміє свідомо користуватися правами, має бажання керувати своїм життям здійснюючи моральний вибір розвиваючи власні громадські якості.

Оволодівши в шкільні роки основами правових знань, учні протягом усього свого подальшого життя будуть збільшувати їхній обсяг, поглиблювати їх, тісніше пов'язувати з життям, з трудовою суспільною практикою.

"Учитися жити по закону, поважати закон і виконувати його, людина повинна з малих літ, з сім'ї, дитячого садка, школи".

Рибінський Є.М.

Необхідність формування громадянського суспільства в нашій державі висунула на чільне місце всього суспільного життя проблему правового виховання громадянина України, здатного жити в правовій державі. Тому вчителі нашої школи звернулися до проблеми правового виховання та правової освіти дітей.

Правова освіта і правове виховання - це цілісна система, що охоплює всі сфери діяльності навчального закладу, сприяє вихованню правової свідомості, демократичних громадянських цінностей і поведінки всіх учасників освітнього процесу, передбачає використання практично-орієнтованих та інтерактивних методів навчання (додаток 1).

Дитинство – унікальний період, коли формуються риси характеру, основи моделі поведінки, ставлення до себе і навколишнього світу. Мала дитина подібна до губки, яка жадібно вбирає уміння, знання, погляди та думки. Тому моральні основи правового виховання закладаються саме в дитинстві у стосунках у родині, дитячому колективі.

Система правової освіти і виховання має бути безперервною, починаючи з дошкільного закладу, продовжуючись у школі, ПТУ, технікумі, вузі.

Правова освіта та правове виховання в загальноосвітній школі I-III ступенів № 65 базуються на тих же загально-педагогічних і дидактичних принципах, що й освіта в цілому. Водночас специфічними для неї є такі принципи:

- зв'язок з практичною діяльністю передбачає пріоритетність для системи правової освіти навчання і виховання умінь і дій, зорієнтованість учнів на навички правової взаємодії, вміння самостійно аналізувати різноманітні ситуації, перш за все у своєму життєвому середовищі, вміння самостійно приймати відповідальні рішення і діяти в правовому полі;
- зорієнтованість на позитивні соціальні дії — цілеспрямованість правової освіти на соціальні очікування учнів, набуття позитивного досвіду правозахисних дій, формування-правової культури учнів, виховання потреби спиратись на неї протягом усього життя;
- демократичність — виховання духу соціальної справедливості, основаної на засадах права, вміння конструктивно взаємодіяти з суспільством та брати участь у прийнятті рішень, виходячи з правових засад;
- плюралізм означає виховання поваги до Закону, уникання протиправних дій і поведінки у житті шкільного колективу, виховання усвідомлення того, що будь-які протиправні дії є неприйнятними.

На основі принципів розроблена і функціонує наступна структура правового виховання та освіти (додаток 2)

При плануванні й організації правоосвітньої роботи адміністрація й класні керівники школи керуються наступними нормативно-правовими актами:

1. Конвенція ООН про права дитини (від 20.11.1989 року, підписана Україною 21.02.1990 року)
2. Європейська конвенція про здійснення прав дітей.
3. Конституція України.
4. Цивільний кодекс України (від 25.09.2011р)
5. Сімейний кодекс України (від 10.01.2012р)
6. Правила опіки та піклування (затверджено наказом Державного комітету України в справах сім'ї та молоді Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України (від 26.05.1999р)
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення (від 01.01.2012р)
8. Кримінальний кодекс України (від 05.04.2001р)
9. Кодекс законів про працю України (від 02.04.2012 р)
10. Кримінально-процесуальний кодекс України (від 01.12.2012р)
11. Закон України „Про охорону дитинства” (від 26.04.2001р)
12. Закон України „Про молодіжні та громадські організації” (від 01.12.1998р)
13. Закон України „Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам” (від 16.11.2000р) та ін.

Організація правової освіти і виховання забезпечується вчителями

Початкова школа

Курс «Я і Україна»

Основна школа

Курс «Етика»

Курс «Право»

Старша школа

Курс «Людина і суспільство»

Курс «Право»

класними керівниками, класоводами, заступниками директора з навчально-виховної та виховної роботи, загальношкільним батьківським комітетом, представниками громадських організацій.

У профілактичній роботі з підлітками та сім'ями школа координує свої дії :

- з соціальною службою у справах дітей, сім'ї та молоді;
- зі службою у справах дітей району;
- з комітетом самоорганізації населення;
- з відділом кримінальної міліції у справах дітей;
- з позашкільними виховними закладами.

Складається план сумісної роботи школи зі службою у справах дітей (додаток 3), Жовтневим районним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Маріупольської міської ради, відділом кримінальної міліції у справах дітей Жовтневого району, комітетом самоорганізації населення (додаток 4).

Школа в напрямку правової освіти і виховання працює відповідно річному плану роботи школи.

Превентивна робота закладу (додаток 5) здійснюється в таких напрямках:

організація правової освіти, профілактична робота з попередження протиправної поведінки, формування навичок здорового способу життя, навичок безпечної поведінки в побуті та соціумі. Згідно з цими напрямками планується виховна робота, видаються організаційні накази, розпорядження, проводяться інструктажі з безпеки життєдіяльності. Сплановано заходи на виконання Державної комплексної програми профілактики злочинності, Комплексної програми профілактики захворювання на синдром набутого імунodefіциту (СНІДу), Державної комплексної програми профілактики запобігання алкоголізму, наркоманії, токсикоманії та СНІДу.

З метою підвищення рівня правової культури в школі оформлені куточки правових знань згідно з віковими особливостями учнів (для 1-5 класів та 6 – 11 класів), де відображені основні статті Кримінального та Адміністративного кодексів України, правила учнів школи, Конвенція про права дитини. У кожному класі оформлені куточки національної символіки.

Важливу роль в організації правової роботи здійснює рада профілактики. Рада профілактики засідає щомісяця (додаток 6). На кожному засіданні розглядаються питання неправомірної поведінки конкретних учнів, усі випадки протиправних дій під час навчального процесу, у позаурочний час. Усі рішення Ради профілактики націлені не на покарання конкретного учня, а не те, щоб була дана оцінка його поведінки, щоб учень-правопорушник та інші учні чітко зрозуміли неприпустимість подібних протиправних дій і що кожний проступок не залишиться без уваги з боку колективу.

Склад Ради профілактики призначається з числа авторитетних учителів і учнів школи.

За кожним учнем, який перебуває на обліку в школі та попередження правопорушень серед неповнолітніх, рішенням Ради профілактики (спільно з директором школи) закріплюється досвідчений педагог-наставник.

Педагог-наставник самостійно вибирає форми та методи роботи зі своїм підопічним. Координаційна рада забезпечує методичну та практичну допомогу в роботі педагогів-наставників.

Головним обов'язком педагога-наставника є налагодження добрих, довірчих взаємостосунків із підопічним, його батьками з метою усунення негативних умов, які можуть впливати на поведінку учня, його ставлення до учнівських обов'язків, стосунки з оточенням

Морально-правове виховання учнів школи реалізовувалося через проведення тижнів правової освіти (додаток 7), місячників боротьби з наркоманією, алкоголізмом, тютюнопалінням, тижня історії та правознавства, конкурсу плакатів та малюнків „Права очима дітей”, батьківських зборів, лекцій для батьків, тематичних виховних годин.

Виховання учня в школі і сім'ї - це єдиний нерозривний процес. Надзвичайно важливо, щоб педагоги й батьки об'єднали свої зусилля і перейшли до тісної співпраці в організації спільної діяльності щодо виховання наступного покоління. Тому, школа постійно працює для того, щоб кожна сім'я зрозуміла своє призначення, усвідомила свою відповідальність за справу виховання дітей, аби підказати батькам дієві шляхи виховних зусиль, які принесуть бажані

результати.

Іноді сімейно-шкільне виховання - це різні погляди, різний підхід, різне бачення, сприйняття. Саме й тому ми знаходимо спільні методи і форми співпраці, будуємо їх на підтримці, розумінні, допомозі, довірі й повазі.

Просвітницька робота з учителями та батьками здійснюється у формі лекцій, бесід, виступів на батьківських зборах, батьківських всеобучах (додаток 8) під час яких здійснюється розповсюдження пам'яток, буклетів та ін. У ході консультаційної роботи надаються групові та індивідуальні консультації згідно з планом роботи або за запитом батьків, учителів, дітей.

У школі 3 рази на рік проводяться шкільні конференції (у вересні, грудні, та травні). Один раз в два місяці проводяться батьківські всеобучі за участю психолога, лікарів та кращих класних керівників, які надають поради батькам у вихованні дітей (додаток 9).

Сьогодні все більше дітей залишаються без батьківського піклування. У нас в школі навчаються 13 дітей, які знаходяться під опікою та 10 дітей, які виховуються в дитячих будинках сімейного типу.

Діти, які знаходяться під опікою та в прийомних сім'ях часто переживають складні та руйнівні почуття. Вони розвиваються у відповідь на травмуючий минулий досвід. Цей досвід часто супроводжують стрес та втрати. Ці проблемні почуття можуть стати причиною проблемної поведінки дитини.

Прийомні батьки мають розуміти, що дуже часто неправильна поведінка це вираження емоційного відчаю і вона відображає приховані потреби дитини. Якщо прийомні батьки зможуть правильно визначити почуття і потреби, які були причиною негативної поведінки, їх втручання може бути направлене на те, щоб задовольнити емоційну потребу і сприяти здоровому розвитку, в цей самий час, допомагаючи дитині справитися з своєю поведінкою.

Коли у прийомних батьків виникають проблеми вони приходять на консультації до психолога, але психолог не може надати правову консультацію, тому в школі було вирішено організувати батьківський лекторій для прийомних батьків та опікунів (додаток 10).

Спільно з заступником директора практичний психолог надає цільову допомогу класним керівникам з питань виявлення відхилень у поведінці учнів та передбачає напрямки вивчення причин відхилень, шляхів впливу сім'ї в процесі перевиховання та форми індивідуальної роботи .

Робота практичного психолога з батьками спрямована на корекцію дитячо-батьківських і сімейних стосунків, надання допомоги батькам при підготовці дитини до школи, при виявленні проблем у розвитку практичний психолог проводить індивідуальні консультації для батьків та дітей.

Особливе місце у правовому вихованні займає учнівське самоврядування (додаток 11). В процесі роботи учні набувають досвіду пізнання демократії, можуть брати участь у прийнятті адміністративних рішень і представляти при цьому інтереси всього учнівського колективу. Самоврядування є чудовою формою навчання дітей активно використовувати права дитини.